Η ταπεινοφροσύνη (Άγιος Ιωάννης Χρυσόστομος)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 27 Φεβρουαρίου, 2018

Πνευματικά θησαυρίσματα από τις ομιλίες του αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου

Αν η αμαρτία, όταν είναι ενωμένη με την ταπεινοφροσύνη, τρέχει τόσο γρήγορα στο δρόμο της θεϊκής ευσπλαχνίας, ώστε μπορεί να ξεπεράσει και την αρετή που τρέχει με αλαζονεία, τότε πού δε θα φτάσει η αρετή, όταν συνυπάρχει με την ταπεινοφροσύνη; **Αν εκείνοι που ομολογούν τα αμαρτήματά τους, βρίσκουν έλεος από τον Κύριο, τότε πόσα στεφάνια δε θα κερδίσουν εκείνοι που έχουν πλήρη επίγνωση των αγαθών τους πράξεων και παραμένουν ταπεινοί;**

Έχεις πραγματοποιήσει αναρίθμητα καλά έργα; Έχεις αποκτήσει κάθε αρετή; **Όλα αυτά είναι μάταια και ανώφελα, αν δε συνοδεύονται από την ταπεινοφροσύνη**. Κανένα, μα κανένα κατόρθωμα δεν μπορεί να σταθεί δίχως αυτήν.

Ένας από τους λόγους για τους οποίους ο Θεός έπλασε τον άνθρωπο με σώμα και ψυχή, δηλαδή με ένα στοιχείο υλικό και με ένα πνευματικό, είναι και τούτος: όταν κυριεύεται από την αλαζονεία, να ταπεινώνεται από την ευτέλεια του φθαρτού σώματος, και όταν του έρχεται λογισμός εξευτελιστικός για τη θεόπλαστη φύση του, να ενθαρρύνεται από την ευγένεια της αθάνατης ψυχής του. Γι’ αυτό είναι καλό να συλλογιζόμαστε την καταγωγή μας, να θυμόμαστε από τι και πώς δημιουργηθήκαμε.

Έβαλε ακόμα μέσα μας ο Θεός μεγάλες δυνάμεις, αλλά και πολλές αδυναμίες. Έτσι, **με τις δυνάμεις δοξάζεται η δική Του σοφία και με τις αδυναμίες περιορίζεται η δική μας υπερηφάνεια**. Μας έδωσε, λ.χ., γλώσσα που μιλάει, ψάλλει, υμνεί τον Κύριο του σύμπαντος, διηγείται την ωραιότητα της κτίσεως, συζητάει για τα γήινα και τα επουράνια, για τα πρόσκαιρα και τα αιώνια. Και όλα αυτά, μολονότι είναι ένα μικρό κομμάτι σάρκας, που δεν έχει μέγεθος ούτε δυο δαχτύλων.

Για να μη νομίζει, λοιπόν, η γλώσσα πως είναι κάτι σπουδαίο και υπερηφανεύεται για τις θεόσδοτες ικανότητές της, πολλές φορές, με θεία παραχώρηση, πληγώνεται ή πρήζεται. Έτσι μαθαίνει ότι ενώ μπορεί να μιλάει για πράγματα αθάνατα, η ίδια είναι θνητή· και ενώ ο Θεός, τον οποίο κηρύσσει, είναι παντοδύναμος, η ίδια είναι

αδύναμη.
Μας έδωσε ακόμα ο Πλάστης μας το μάτι, τον μικρό αυτό βολβό, με τον οποίο ατενίζουμε ολόκληρη την κτίση. Και για να μην υπερηφανεύεται το μάτι, έχοντας τέτοια θαυμαστή ικανότητα, προσβάλλεται συχνά από διάφορες παθήσεις, που μειώνουν ή και αποσβήνουν την όραση. Έτσι μαθαίνει τι είναι στην πραγματικότητα, μαθαίνει όμως και να δοξάζει, μέσω της ορατής κτίσεως, τον Δημιουργό.

Σκέψου τώρα, αν ο άνθρωπος μολονότι σέρνει μαζί του τόσες αδυναμίες, συχνά ξεχνάει την ελεεινότητά του και ξεσηκώνεται με θρασύτητα εναντίον του Ευεργέτη του, μέχρι πού θα έφτανε η έπαρσή του αν ήταν ολότελα απαλλαγμένος από τις αδυναμίες αυτές;

Βάλε λοιπόν καλά στο νου σου εσύ ο ψηλομύτης, ότι **ο πλησίον σου, που δεν καταδέχεσαι ούτε να τον κοιτάξεις, είναι κι αυτός άνθρωπος όμοιος και ισότιμος με εσένα**. Φτωχός είναι εκείνος κι εσύ πλούσιος; Αγράμματος είναι εκείνος κι εσύ μορφωμένος; Άσημος είναι εκείνος κι εσύ ένδοξος; Τι σημασία έχουν όλα αυτά τα πρόσκαιρα και μάταια; Δεν αποτελεί και ο συνάνθρωπός σου μιαν **εικόνα του Θεού**; Γιατί λοιπόν τον περιφρονείς; Δεν καταλαβαίνεις ότι στο πρόσωπό του περιφρονείς τον ίδιο τον Θεό; Γιατί δεν τον εξυπηρετείς, δεν τον περιποιείσαι, δεν τον τιμάς; Επειδή το ξέρω, τον θεωρείς κατώτερός σου. Και σε ρωτάω: Πόσο κατώτεροι ήταν οι απόστολοι από τον Χριστό; Άνθρωποι αυτοί, Θεός Εκείνος. Αγράμματοι αυτοί, πάνσοφος Εκείνος. Πάμφτωχοι αυτοί, πάμπλουτος Εκείνος. Κι όμως, ο Κύριος καταδέχθηκε να πλύνει τα πόδια τους. Δε θα έπρεπε να κάνεις κι εσύ το ίδιο στους συνανθρώπους σου; Αλλά μήτε να το ακούσεις δεν μπορείς!

Αν δε μιμηθείς τον Χριστό στην ταπείνωση, δεν θα έχεις θέση κοντά Του στη μέλλουσα ζωή. Το αιώνιο συμφέρον σου, επομένως, επιβάλλει να μην υπερηφανεύεσαι για τα αγαθά και τα πλούτη σου. Αυτό επιβάλλει όμως και το πρόσκαιρο γήινο συμφέρον σου. Γιατί κανένας άνθρωπος δεν προκαλεί τόσο το φθόνο των άλλων, όσο ο πλούσιος. Όταν μάλιστα ο πλούσιος είναι και υπερφίαλος, τότε μισείται δύο φορές. Ο ταπεινός, αντίθετα, μετριάζει το μίσος που αισθάνονται γι' αυτόν οι άλλοι. Αν επιπλέον είναι ελεήμων, κερδίζει και την αγάπη τους. Έτσι κατέχει με μεγαλύτερη ασφάλεια τα υπάρχοντά του. Τόσο σπουδαία είναι η ταπεινοφροσύνη· δεν μας χαρίζει μόνο την ουράνια βασιλεία, αλλά μας ωφελεί και σε τούτον τον κόσμο.

Ας μην υπερηφανευόμαστε, λοιπόν, ούτε για τον πλούτο μας, **ούτε για κανένα προτέρημά μας**. Ας προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε την φύση μας, **ας σκεφτούμε τις αμαρτίες μας**, ας μάθουμε ποιοι πραγματικά είμαστε. **Η αυτογνωσία θα βάλει στην ψυχή μας την ταπεινοφροσύνη**.

Εκείνος, μάλιστα, που θεωρεί πως δεν έχει καμιάν αξία, αυτός είναι που έχει γνωρίσει καλά τον εαυτό του.

Τίποτα δεν είναι τόσο αρεστό στον Κύριο, όσο το ταπεινό φρόνημα. «*Διδαχθείτε απ΄το δικό μου παράδειγμα*», είπε, «*γιατί είμαι πράος και ταπεινός στην καρδιά*» (Ματθ. 11, 29). Και πραγματικά, αν δεν ήταν ταπεινός Εκείνος, μολονότι Υιός του μεγάλου Θεού, θα διάλεγε ως μητέρα μιαν άσημη κόρη; Αν δεν ήταν ταπεινός Εκείνος, ο δημιουργός του ορατού και αοράτου κόσμου, θα κατέβαινε από τον ουρανό στη γη; Αν δεν ήταν ταπεινός Εκείνος, ο εξουσιαστής του πλούτου όλης της κτίσεως, θα καταδεχόταν να ξαπλωθεί μέσα σε ένα φτωχικό παχνί; Αν δεν ήταν ταπεινός Εκείνος, ο αναμάρτητος και αθώος, θα μαστιγωνόταν, θα χλευαζόταν, θα πέθαινε πάνω στο σταυρό, για τη σωτηρία των αμαρτωλών και ένοχων ανθρώπων; Τόσο ταπεινός είναι, ώστε **θυσιάστηκε για τις αμαρτίες που εμείς κάναμε**. Τόσο ταπεινός είναι, ώστε Θεός αυτός, **παρακαλάει και ικετεύει εμάς, τα πλάσματά Του**, να μετανοήσουμε, για να μην καταστραφούμε.

Έχεις λοιπόν ταπεινό φρόνημα; Μη θαυμάζεις τον εαυτό σου! Σκέψου πόσο χαμηλά κατέβηκε ο Κύριός σου και τότε όχι μόνο δε θα θαυμάσεις, αλλά και θα περιγελάσεις τον εαυτό σου. Ακόμα κι αν ήσουνα ο ταπεινότερος από όλους τους ανθρώπους, δε θα είχες κάνει τίποτα το σπουδαίο, μπροστά σε αυτό που έκανε ο Χριστός. Ποιο θα είναι το κέρδος σου, άλλωστε, αν η ταπεινοφροσύνη σε οδηγήσει στην υπερηφάνεια; Και όποιος λέει, πως είναι καλύτερα να κατορθώνουμε μιαν αρετή και να υπερηφανευόμαστε, παρά να πέφτουμε σε ένα αμάρτημα και να ταπεινωνόμαστε, αυτός αγνοεί τη **ζημιά που προξενεί η αλαζονεία και το κέρδος που επιφέρει η ταπεινοφροσύνη. Γιατί ο άνθρωπος που κατορθώνει κάτι και υπερηφανεύεται γι' αυτό, γρήγορα θα πέσει, όπως έχει αποδείξει η πείρα, στην έσχατη απώλεια. Απεναντίας, εκείνος που πέφτει σε ένα παράπτωμα και ταπεινώνεται από την πτώση του και εμπειρότερος γίνεται και γρήγορα ξανασηκώνεται, αν βέβαια θέλει, και επανορθώνει το σφάλμα του.**

Ωστόσο θα μου πείτε πολλοί από αυτούς που προχωρούσαν σταθερά στον σωστό δρόμο πριν δοκιμάσουν πειρασμούς, έπεσαν σε παραπτώματα όταν τους βρήκαν πειρασμοί. Σας απαντώ, λοιπόν: Ποιος είναι εκείνος που γνωρίζει καλά, αν κάποιος βαδίζει στον σωστό δρόμο, εκτός από τον παντογνώστη Κύριο, τον δημιουργό μας, που δεν αγνοεί καμία πράξη, κανένα λόγο, κανένα αίσθημά μας; Γιατί, πολλές φορές άνθρωποι που εμείς τους θεωρούμε χρηστούς και ενάρετους, είναι ανήθικοι και ανέντιμοι.

Ας τους αφήσουμε, όμως αυτούς και ας μιλήσουμε για τους άλλους, που πραγματικά ζουν με χρηστότητα. Και όλες τις αρετές να έχουν αποκτήσει, αν έχουν παραμελήσει **τη σπουδαιότερη, την ταπεινοφροσύνη**, εγκαταλείπονται από τον

Θεό, για να συνειδητοποιήσουν έτσι ότι **όσα κατόρθωσαν δεν οφείλονται στη δική τους δύναμη, αλλά στη δική Του χάρη, βοήθεια και προστασία**. Γιατί **ο φιλάνθρωπος Κύριος πάντα συντρέχει τους πιστούς και ταπεινούς δούλους Του**. Θα σας θυμίσω δύο τρία σχετικά περιστατικά από την Αγία Γραφή.

Όταν ο βασιλιάς των Γεράρων Αβιμέλεχ και οι Φιλισταίοι βοσκοί έδιωξαν άδικα τον Ισαάκ από τα χωράφια του κι από τα πηγάδια που με τόσον κόπο είχε ανοίξει, αυτός δε φέρθηκε μικρόψυχα, δεν αγανάκτησε, δε λιποψύχησε, δεν είπε και δεν σκέφτηκε τίποτα κακό μήτε για τους ανθρώπους, που τον αδίκησαν, μήτε για τον Θεό, που δεν τον υπερασπίστηκε. Γι'αυτό ο Κύριος τον τίμησε και τον βοήθησε υπερβολικά. Του φανερώθηκε την ίδια νύχτα και του είπε «*Εγώ είμαι ο Θεός του πατέρα σου του Αβραάμ. Μη φοβάσαι. Είμαι μαζί σου και θα σε ευλογήσω*» (Γεν. 26, 24). Σαν άκουσε τα λόγια τούτα ο δίκαιος Ισαάκ, παρηγορήθηκε και εγκαρδιώθηκε. Η θεϊκή υπόσχεση δεν άργησε να εκπληρωθεί. Κοίτα πόση δύναμη έχει η ταπείνωση! Εκείνοι που πρωτύτερα τον είχαν διώξει, ήρθαν τώρα να τον συναντήσουν, να του ζητήσουν συγνώμη και να ομολογήσουν τη δύναμή του. «*Είδαμε πια καθαρά ότι ο Κύριος είναι μαζί σου*», του είπαν (Γεν. 26, 28). Και ποιος μπορεί να είναι δυνατότερος από εκείνον που έχει τον Θεό μαζί του;

Ας δούμε τώρα πώς ταξίδεψε σε ξένη γη ο γιος του Ισαάκ, ο Ιακώβ, όταν τον καταδίωκε ο αδελφός του, γιατί μεγάλη ωφέλεια θα αποκομίσουμε και απ' αυτό. «*Καθώς πήγαινε προς την Χαρράν*», λέει η Αγία Γραφή, «*έδυσε ο ήλιος. Και αφού πήρε ένα λιθάρι, το έβαλε για προσκέφαλό του και κοιμήθηκε στον τόπο εκείνο*» (Γεν. 28, 10-11). Βλέπεις φιλοσοφική διάθεση, που δεν μπορεί να εκφραστεί με λόγια; Βλέπεις μεγαλοψυχία και απλότητα σε έναν νέο από πλούσια οικογένεια, αναθρεμμένο με κάθε φροντίδα και περιποίηση; Μια πέτρα χρησιμοποίησε για προσκέφαλο και πάνω στο χώμα πλάγιασε για να κοιμηθεί. Και αξιώθηκε να δει τον ίδιο τον Κύριο, που του είπε: «*Εγώ είμαι ο Θεός του Αβραάμ και του Ισαάκ, των πατέρων σου. Μη φοβάσαι. Εγώ θα είμαι μαζί σου και θα σε προστατεύω σε κάθε δρόμο σου, όπου κι αν πας*» (Γεν. 28, 13-15).

Αν λοιπόν θέλεις να είναι πραγματικά μεγάλα τα κατορθώματά σου, ούτε μεγάλα να τα θεωρήσεις, ούτε στον εαυτό σου να τα αποδώσεις ποτέ. Πάντα να ομολογείς ότι στη χάρη του Θεού οφείλονται όλα. Έτσι κάνεις τον Κύριο οφειλέτη σου, όχι μόνο για τα κατορθώματα, αλλά και για την ευγνωμοσύνη, τη μετριοφροσύνη, την ταπείνωσή σου. Έτσι κερδίζεις και την αγάπη, τη συμπάθεια, την ευμένεια των ανθρώπων· γιατί κανένας δεν είναι τόσο αγαπητός και συμπαθητικός, όσο ο ταπεινός.

Η ταπείνωσή σου, όμως πρέπει να είναι γνήσια και πηγαία, όχι υποκριτική ή επιφανειακή. Να είναι αμετάπτωτη και να εκδηλώνεται όμοια σε όλους, είτε φίλοι είναι είτε εχθροί, είτε μεγάλοι είτε μικροί. Να μην αποτελεί

μόνο χαρακτηριστικό της εξωτερικής σου συμπεριφοράς, αλλά και βίωμα της καρδιάς σου.

Την αληθινή ταπεινοφροσύνη, που είναι συνδυασμένη με τη **διάκριση**, μπορεί να σου τη διδάξει ένα περιστατικό από το Ευαγγέλιο: «Όταν ο Ιησούς και οι μαθητές Του ήρθαν στην Καπερναούμ, πλησίασαν τον Πέτρο οι εισπράκτορες του φόρου για τον ναό και του είπαν: «Ο δάσκαλός σας δεν πληρώνει τις δύο δραχμές του φόρου;» (Ματθ. 17, 24). Παρατήρησε ότι δεν τόλμησαν να μιλήσουν στον Χριστό, αλλά στον Πέτρο· και σε αυτόν όχι επιθετικά, αλλά συγκρατημένα. Δεν κατηγόρησαν τον Κύριο. Απλώς ρώτησαν μα συστολή: «Δεν πληρώνει;». Γιατί δεν πίστευαν, βέβαια, πως ήταν Υιός του Θεού, Τον σέβονταν όμως για τα θαύματα που έκανε.

Τι απάντησε λοιπόν ο Πέτρος; «Ναι, πληρώνει.». Μα μόλις μπήκε στο σπίτι, όπου έμενε, και πριν πει τίποτα, τον πρόλαβε ο παντογνώστης Κύριος και του είπε: «Τι γνώμη έχεις, Σίμων; Οι βασιλιάδες της γης από ποιους εισπράττουν φόρους; Από τους δικούς τους γιους ή από τους ξένους;». «Από τους ξένους», αποκρίθηκε ο Πέτρος. «Επομένως οι γιοι τους απαλλάσσονται από την πληρωμή των φόρων», συμπέρανε ο Ιησούς (Ματθ. 17 ,25-26). Τι εννοούσε με αυτό; Ότι αφού οι γιοι των επίγειων βασιλιάδων απαλλάσσονται από τη φορολογία, πολύ περισσότερο Εκείνος, ο Υιός του ουράνιου Βασιλιά και Βασιλιάς ο ίδιος. Ωστόσο πρόσθεσε: «Για να μη σκανδαλίσουμε, πάντως, τους εισπράκτορες του φόρου, πήγαινε στη θάλασσα, ρίξε το αγκίστρι και πάρε το πρώτο ψάρι που θα βγάλεις· άνοιξε το στόμα του και θα βρεις μέσα ένα τετράδραχμο· παρ' το και δώσε τους το, για μένα και για σένα» (Ματθ. 17, 27).

Βλέπεις ότι δεν αρνείται να πληρώσει το φόρο, ούτε και προστάζει απλά τον Πέτρο να τον πληρώσει. Πληρώνει, αφού πρώτα αποδεικνύει ότι δεν είναι υποχρεωμένος να το κάνει. Γιατί; Για να μη σκανδαλιστούν οι εισπράκτορες και οι μαθητές Του. Δεν δίνει δηλαδή τον φόρο σαν υποχρεωμένος σε πληρωμή, αλλά **για την αδυναμία εκείνων**.

Και για ποιο λόγο δεν τους λέει να δώσουν το φόρο από το ταμείο τους; Για να δείξει και σε τούτη την περίσταση ότι είναι Θεός και Κύριος του σύμπαντος, ότι εξουσιάζει και τη θάλασσα. Προείπε, λοιπόν, ότι από τον βυθό της θα πιαστεί ένα ψάρι, που θα πληρώσει τον φόρο. Και πραγματικά, με τη βουλή και το πρόσταγμά Του, πιάστηκε το ψάρι, που είχε στο στόμα του ένα τετράδραχμο. Αυτό το νόμισμα προσφέροντάς Του ως δώρο η θάλασσα, έδειξε την υποταγή της στον Δημιουργό της. Αλλά και ο Κύριος έδειξε την ταπείνωσή Του, πληρώνοντας φόρο στους εισπράκτορες-ο Θεός στους ανθρώπους, ο Πλάστης στα πλάσματα, ο ευεργέτης στους οφειλέτες.

Ας μην υπερηφανευόμαστε, λοιπόν, για τίποτα. Ας θεωρούμε τον εαυτό μας τιποτένιο. **Είμαστε αμαρτωλοί; Αν το παραδεχόμαστε και το ομολογούμε με**

συντριβή, όπως ο τελώνης της ευαγγελικής παραβολής, **γινόμαστε δίκαιοι. Είμαστε δίκαιοι; Αν πιστεύουμε ταπεινά πως είμαστε αμαρτωλοί, γινόμαστε δυο φορές δίκαιοι**. Γιατί «*ο Θεός εναντιώνεται στους υπερήφανους, στους ταπεινούς όμως δίνει τη χάρη Του*» (Ιακ. 4, 6).

["Θέματα ζωής" (από τις ομιλίες του αγίου Ιωάννη του Χρυσοστόμου), τόμος Β΄, σελ. 36-44, εκδ. Ιερά Μονή Παρακλήτου, Ωρωπός Αττικής]

(Πηγή ηλ. κειμένου: hristospanagia3.blogspot.gr*)*